

บทความวิจัย

ทัศนคติและการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในการสังเกตงานนิติเวช¹

Attitude and Learning of Nursing Students in Forensic Clinic Observation¹

ทัศนีย์ ภู่อ่างค์^{2*} บุณฑริกา ชาตรีวัฒนกุล³Thatsanee Poosumang^{2*} Buntarika Chatreewatanakul³¹งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹Granting supported by Faculty of Nursing Thammasat University, Pathum Thani, Thailand.^{2,3}อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปทุมธานี^{2,3}Lecturer, Faculty of Nursing, Thammasat University, Pathum Thani, Thailand.

*Corresponding author: poosumang@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาทัศนคติและการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในการสังเกตงานนิติเวช กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 78 คน เก็บข้อมูลเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2559 โดยใช้แบบประเมินทัศนคติ ต่อการเรียนรู้งานนิติเวช และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวชโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการสังเกตงานนิติเวช วิเคราะห์เนื้อหาและสร้างความน่าเชื่อถือ ของข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวทางของลินคอล์นและกูปา

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวชรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการรับรู้ถึงคุณลักษณะของ พยาบาลผู้ปฏิบัติงานนิติเวชอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.63$, $SD = 0.09$) 2) ด้านการให้คุณค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู สังเกตงานนิติเวชอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.63$, $SD = 0.10$) 3) ด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของพยาบาลนิติเวชอยู่ในระดับดี ($M = 4.26$, $SD = 0.10$) และ 4) ด้านความรู้สึกเมื่อต้องให้บริการผู้รับบริการนิติเวช อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.43$, $SD = 0.57$) จากการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ 2) เข้าใจ คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวช 3) เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า 4) ให้อะไรกับครอบครัว มากขึ้น 5) เตรียมความพร้อมก่อนตาย 6) ได้ทบทวนตัวเองและสะท้อนคิดเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต 7) เชื่อมโยงการเรียนรู้ สู่การดูแลด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์

การจัดการเรียนการสอนให้มีการสังเกตงานนิติเวชก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเชื่อมโยงจากทฤษฎีให้เห็น ชัดเจนขึ้น ด้วยสถานการณ์จริงและกระบวนการสะท้อนคิดส่งผลให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของนักศึกษาพยาบาล

คำสำคัญ: การเรียนรู้; งานนิติเวช; ทัศนคติ; นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This study aimed to describe the attitudes and learning of nursing students in their observation at the Forensic clinic. Data were collected from 78 fourth year nursing students using survey and in-depth interviews between January to May, 2016. The attitudes of the students were analyzed using descriptive

statistics while the learning experiences were analyzed using qualitative content analysis. Trustworthiness was established by following Lincoln and Guba's criteria.

The results showed that the attitudes toward learning at Forensic clinic are classified into four aspects namely: 1) Perception of the attribute in forensics' nurses ($M= 4.63$, $SD= 0.09$), 2) Sense of value of the learning experience ($M= 4.63$, $SD= 0.10$) were at a very good level, 3) Perception of forensic nurses' roles ($M= 4.26$, $SD= 0.10$) was at a good level, 4) Feelings of taking care the victims ($M= 3.43$, $SD= 0.57$) was at a moderate level. On the other hand, the experience at the forensic clinic were categorized into 7 phenomenon namely, 1) Linking the theory into practice; 2) Understanding the characteristics and skills needed for forensic nurse practitioners; 3) Feeling that it was a great experience; 4) Learning to spend more time with family; 5) Learning how to prepare for death; 6) Reflecting on myself and the realities of life; and 7) Learning to care for the patients with the heart.

The observation at forensic clinic is a good learning activity to link the gap between theory and practice and development of the moral ethics among nursing student.

Keywords: attitude; forensics ;learning; nurse student

ความสำคัญของปัญหา

งานนิติเวชเป็นงานบริการตรวจผู้ป่วยเพื่อให้ความเห็นแพทย์แก่พนักงานสอบสวน จากการตรวจร่างกายอาการแสดง และการตรวจวัตถุพยานต่างๆ เช่น กรณีถูกข่มขืนกระทำชำเรา กรณีได้รับอันตรายจนเกิดบาดเจ็บสาหัสต่างๆ ไม่ว่าจากอุบัติเหตุ จากการทำร้ายตัวเองหรือถูกทำร้าย งานนิติเวชครอบคลุมการผ่าชันสูตรทางนิติวิทยาศาสตร์และนิติพยาธิ เพื่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เริ่มตั้งแต่การตรวจสภาพศพ ตรวจบาดเจ็บและการเปลี่ยนแปลงของร่างกายภายนอกจนถึงการผ่าศพ ตรวจอวัยวะภายในเพื่อหาสาเหตุการตาย กลไกการตาย ตลอดจนการตัดชิ้นเนื้อเพื่อตรวจ¹

จากอุบัติการณ์การเกิดอุบัติเหตุและสาธารณภัยกระจายอยู่ทั่วประเทศและปัญหาด้านอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรง สะท้อนให้เห็นจากสถิติที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี สถิติข้อมูลด้านอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2553 พบว่ามีคดีอาชญากรรมโดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เช่น กรณีความผิดทางเพศ การทำทารุณกรรมเด็กและสตรี การทำร้ายร่างกาย ฯลฯ เกิดขึ้น 4,578 คดี และในปี พ.ศ. 2554 มีคดีอาชญากรรมในกลุ่มนี้ถึง 7,171 คดี จากงานนิติเวชโรงพยาบาลธรรมศาสตร์พบว่า สถิติผู้รับบริการนิติเวชและผู้ป่วยคดีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรณีความผิดทางเพศ การทำทารุณกรรมเด็กและสตรี การทำร้ายร่างกายและสารเสพติดมีสถิติเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี โดยในปี พ.ศ. 2555-2557 มีจำนวน 607, 742, และ 721 เหตุตามลำดับ

(สถิตินานิติเวช โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ)

ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยคดีในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งวิชาชีพพยาบาลกำหนดขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับนิติเวช ได้แก่ การช่วยชันสูตรวินิจฉัย การรักษาพยาบาลและการส่งต่อวัตถุพยานจากผู้ป่วยคดี โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ให้การดูแลรักษาอาการบาดเจ็บของผู้ป่วยคดีต่างๆ เช่น กรณีความผิดจากการล่อลวงละเมิดทางเพศ อาชญากรรม ความรุนแรง อุบัติเหตุจราจร อุบัติภัยหมู่ เป็นต้น² พยาบาลวิชาชีพในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดูแลผู้ป่วยคดีตั้งแต่แรกรับและเป็นบุคคลแรกที่ผู้ป่วยจะเข้ามาติดต่อจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการ ซึ่งพยาบาลสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดูแลผู้ป่วยคดีให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมได้ ในเบื้องต้นพยาบาลวิชาชีพควรได้รับการดูแลรักษาอาการบาดเจ็บของร่างกายตามมาตรฐาน และควรทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาและให้ความรู้ด้านนิติเวชทั้งผู้ป่วยและครอบครัว บ่อยครั้งเหตุการณ์รุนแรงดังกล่าวเกิดจากการกระทำรุนแรงจากสมาชิกในครอบครัว เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน ผู้ค้า/ผู้เสพยาเสพติด วัยรุ่นก่อเหตุ ล้วนแต่กระทบต่อความสัมพันธ์ของบุคคลและครอบครัว เกิดเป็นภาวะความกดดันที่มีผลต่อสภาพร่างกายและจิตใจทั้งสิ้น การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น การประสานการรักษาดูแลให้เกิดการช่วยเหลือเยียวยาอย่างต่อเนื่องและเป็นองค์รวม เป็นสิ่งที่พยาบาลวิชาชีพพึงกระทำรวมอย่างเหมาะสม

ตามบทบาทหน้าที่ของวิชาชีพพยาบาลและหน้าที่ของเพื่อนมนุษย์ จากการศึกษาของ Warangkana² ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการพยาบาลในการเก็บพยานหลักฐานผู้ป่วยคดีในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน ระดับโรงพยาบาลตติยภูมิพบว่า พยาบาลในหน่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉินเป็นผู้มีหน้าที่และความสำคัญในการเก็บพยานหลักฐาน บันทึกบาดแผลที่พบ ซึ่งมีประโยชน์ต่อกระบวนการในชั้นศาล และจากการศึกษาของ Warangkana² ยังพบว่า มีความไม่สมบูรณ์ในการปฏิบัติงานของพยาบาลด้านนิติเวช อาทิเช่น พยาบาลขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิติเวช ขาดความใส่ใจหรือความตระหนักในการเก็บวัตถุพยาน ทำให้เกิดความสูญหายของพยานหลักฐาน พบว่าบ่อยครั้งที่พยาบาลมีแนวโน้มเป็นผู้ทำลายหลักฐาน เช่น พยาบาลพยายามทำลายโดยการเช็ดคราบเลือดออก ซึ่งอาจเป็นหลักฐานสำคัญในทางคดี เป็นต้น จากการเน้นไปที่การให้บริการรักษาพยาบาลทางร่างกาย จนละเลยความสำคัญเรื่องของการพยานหลักฐาน ขาดระบบการจัดเก็บพยานหลักฐานที่ดี ขาดการประสานงานกับพนักงานสอบสวนและกระบวนการส่งมอบวัตถุพยาน เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีการบูรณาการเนื้อหาพื้นฐานทางนิติเวชเข้าในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต³ เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจการปฏิบัติงานด้านนิติเวชให้นักศึกษาพยาบาลเพื่อปิดช่องว่างที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยคดีในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งลดความเสี่ยงจากการถูกร้องเรียน/ฟ้องร้องจากผู้ป่วยฐานละเมิดสิทธิได้

การจัดการเรียนการสอนหัวข้อความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์สำหรับนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดเป็นการบรรยายภาคทฤษฎีในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาการกฎหมายและจริยธรรม¹ เมื่อนักศึกษาเรียนในชั้นปีที่ 4 จึงมีการสอนภาคปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลวิกฤตและฉุกเฉินจำนวน 1 หน่วยกิตในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 กิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาประกอบด้วย 1) ฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยงานการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตและหอผู้ป่วยงานการพยาบาลฉุกเฉิน เป็นระยะเวลารวม 8 วัน และ 2) สังเกตงานนิติเวชและผู้ป่วยคดีใช้เวลา 4 ชม. ต่อครั้ง หลังจากสังเกตงานนิติเวชผู้สอนทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ (facilitator) เพื่อให้เกิดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 7-8 คน ผู้เรียนตั้งคำถามและสะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นที่สนใจในกลุ่มผู้เรียนเพื่อการหาคำตอบร่วมกัน จากนั้นจึงมอบหมาย

ให้ผู้เรียนเขียนใบบันทึกการเรียนรู้อย่างน้อย 1 หน้ากระดาษเพื่อทบทวนตนเอง จากการประเมินรายวิชาพบว่า นักศึกษามีการสะท้อนคิดประเด็นที่น่าสนใจ ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีน้อย สถาบันการศึกษาทางพยาบาลที่จะจัดให้มีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลวิกฤตและฉุกเฉิน ร่วมกับการสังเกตงานนิติเวช ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึก ความคิด ทัศนคติ การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ผลการศึกษาที่ได้จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนในรายวิชาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติและการเรียนรู้จากการสังเกตงานนิติเวชของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลวิกฤตและฉุกเฉิน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำถามการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนรู้งานนิติเวชอย่างไร
2. นักศึกษาพยาบาลมีการเรียนรู้จากการสังเกตงานนิติเวชอย่างไร

วิธีการดำเนินการวิจัย

ใช้การศึกษาเชิงปริมาณในการศึกษาทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลจากนั้นสัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาลโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ประเมินทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการสังเกตงานนิติเวช โดยใช้แบบสอบถามในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 78 ราย ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ(descriptive qualitative study) โดยนำผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงปริมาณส่วนหนึ่งมาเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

สถานที่ศึกษา

งานนิติเวช โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ

จริยธรรมในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาดังนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ชุดที่ 3 สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 100/

2558 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2559 และได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 4 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลทราบเกี่ยวกับหัวข้อวิจัย วิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และความเสี่ยงในการให้ข้อมูล ซึ่งความเสี่ยงนี้มีผลกระทบกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูลน้อย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงเกี่ยวกับสิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลว่า สามารถถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาหรือเปลี่ยนใจไม่ยินยอมให้นำข้อมูลของตนไปใช้เผยแพร่ในรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้หมายเลขแทนชื่อของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นชื่อของผู้ให้ข้อมูลจะไม่ปรากฏในเอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ใดๆ และข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ มีการจัดเก็บไว้อย่างมิดชิด โดยมีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เมื่อผู้วิจัยยืนยันและยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย ผู้วิจัยจึงให้ผู้ให้ข้อมูลลงชื่อในแบบยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

เป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2558 หลังการสังเกตงานนิเทศ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์ เฉลิมพระเกียรติ โดยแบ่งกลุ่มย่อยเข้าสังเกตงานครั้งละ 8-16 คน ระยะเวลา 4 ชั่วโมงต่อครั้ง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด (purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณต้องมีคุณสมบัติคือ 1) นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์สังเกตงานนิเทศในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลวิกฤติและฉุกเฉินภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2558 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และยินดีให้ข้อมูลสำหรับผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติมคือ 1) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ได้ 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและยินดีให้ข้อมูลสำหรับจำนวนของผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพขึ้นกับความอึดตัวของข้อมูล นั่นคือ เมื่อไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เข้าถึงผู้ให้ข้อมูลโดยติดต่อผ่านประธานนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อการนัดหมายและชี้แจง ในการศึกษาครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลให้ความยินยอมจำนวน 78 ราย จึงให้ทำแบบประเมินทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิเทศ จากนั้นจึงนัดสัมภาษณ์และบันทึกเสียงนอกเวลาเรียน ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 16 ราย ใช้เวลาสัมภาษณ์ 30-40 นาที พร้อมจดบันทึกพฤติกรรม

ท่าทางการแสดงออกของผู้ให้ข้อมูลและบรรยากาศในระหว่างการสัมภาษณ์ หากพบว่าผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสะท้อนใจกับเรื่องราวที่กำลังเล่า ผู้วิจัยจะเสนอให้หยุดพักการสัมภาษณ์และให้การดูแลด้านจิตใจแก่ผู้ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2559-พฤษภาคม 2559

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัย จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติการเรียนรู้ประสบการณ์การสังเกตงาน ทัศนคติการเรียนรู้และบทบาทพยาบาลกับงานนิเทศ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1) แบบประเมินทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิเทศ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามประเภทเชิงบวก (Favorable statement) จำนวน 13 ข้อ ข้อคำถามที่เป็นข้อคำถามประเภทเชิงลบ (unfavorable statement) จำนวน 2 ข้อ ซึ่งต้องปรับค่าคะแนนก่อนนำไปรวมคะแนน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์ในการคิดคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยมีค่าน้อยกว่า 1.55 แสดงว่ามีทัศนคติที่ไม่ดีอย่างมากต่อการเรียนรู้งานนิเทศ

คะแนนเฉลี่ย 1.56 - 2.55 แสดงว่ามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้งานนิเทศ

คะแนนเฉลี่ย 2.56 - 3.55 แสดงว่ามีทัศนคติปานกลางต่อการเรียนรู้งานนิเทศ

คะแนนเฉลี่ย 3.56 - 4.55 แสดงว่ามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้งานนิเทศ

คะแนนเฉลี่ยมากกว่า 4.55 แสดงว่ามีทัศนคติดีอย่างมากต่อการเรียนรู้งานนิเทศ

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยแนวคำถามกึ่งโครงสร้างเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการให้ความหมายประสบการณ์ที่ได้รับและสิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้หลังการสังเกตงานนิเทศ ดังตัวอย่างแนวคำถาม เช่น

- ขอให้อธิบายสิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้จากการสังเกตงานนิเทศ

- ให้นักศึกษาบอกเล่าสิ่งที่ประทับใจจากการสังเกตงานนิเทศ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบประเมินทัศนคติได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและภาษาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.5 ผู้วิจัยนำแบบประเมินมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิและนำไปทดลองใช้ในนักศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.7 สำหรับแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยแนวคำถามหลักที่เจาะลึกเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการสังเกตงานนิติเวช การอธิบายถึงการเรียนรู้ที่ได้รับการสังเกตงานนิติเวช แนวคำถามสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความความชัดเจนของข้อความ ความครอบคลุมของเนื้อหา และความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาล 2 ท่านผู้วิจัยได้ปรับแนวคำถามการสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ คะแนนทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวช วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงบรรยายแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เริ่มดำเนินการทันทีเมื่อถอดเทปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายแรกเสร็จสิ้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)^๖ ข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ถูกนำมาอ่านร่วมกับการฟังเทปซ้ำ 2 ครั้ง ทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล อ่านข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์หลายครั้ง เพื่อให้เข้าใจในข้อมูลหรือปรากฏการณ์ที่เป็นประเด็นสำคัญ และตีงประโยชน์มาแยกข้อความสำคัญไว้จัดกลุ่มข้อมูลตามลักษณะของนัยความหมายที่เป็นแนวทางเดียวกัน กำหนดรหัสข้อมูลจัดรหัสข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อลดทอนข้อมูลลง และทำการวิเคราะห์หมวดหมู่ประเด็นหลักและประเด็นย่อย ตรวจสอบข้อมูลและการตีความกับผู้ให้ข้อมูล นักวิจัยร่วม และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ก่อนสรุปผลการวิจัย

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ยึดตามแนวทางของงานวิจัยเชิงคุณภาพของ Lincoln and Guba⁷ ซึ่งประกอบด้วย 4 เกณฑ์ คือ 1) ความน่าเชื่อถือ (Credibility) เลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ภายใต้ปรากฏการณ์ที่ศึกษาจนได้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่อุดม ผู้วิจัยเขียนบันทึกมุมมองของผู้วิจัยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดการสัมภาษณ์ สืบหา

ทำทางและการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล ใช้เวลาอยู่กับผู้ให้ข้อมูลให้นาน ก่อนการยุติการสัมภาษณ์จะมีการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้วิจัยสรุปเรื่องราวเพื่อยืนยันความถูกต้อง 2) ความสามารถถ่ายย้ายไปได้ (Transferability) การนำเสนอคำบรรยายของประสบการณ์ที่มากและลึกพอเพื่อสามารถนำผลที่ได้ไปอ้างอิงถึงในบริบทที่คล้ายคลึงกัน 3) การตรวจสอบและยืนยัน (conformability) ข้อค้นพบเป็นไปตามความเป็นจริงสามารถยืนยันได้โดยบันทึกแหล่งที่มาของข้อมูลโดยการใส่รหัสในการจัดเก็บบทสัมภาษณ์ 4) ความวางใจได้ (dependability)^๘ ผู้วิจัย มีการตรวจสอบกระบวนการศึกษาวิจัยและผลการวิจัย ระหว่างผู้วิจัยร่วมและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมงานวิจัยเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 78 คนเป็นผู้หญิง 75 คน (ร้อยละ 96) เป็นผู้ชาย 3 คน (ร้อยละ 4) มีอายุระหว่าง 20-21 ปี นับถือศาสนาพุทธ 74 คน (ร้อยละ 94) นับถือศาสนาอิสลาม 4 คน (ร้อยละ 6)

ผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวชและ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ส่วนที่ 1. ทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวช

คะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวชของนักศึกษาพยาบาลรายด้านแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านการให้คุณค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้งานนิติเวชมีคะแนนเฉลี่ยรายด้านเท่ากับ 4.63 (SD= 0.10) อยู่ในระดับทัศนคติดีมาก และ 2) ด้านการรับรู้ถึงคุณลักษณะของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานดูแลผู้รับบริการนิติเวช คะแนนเฉลี่ยรายด้านเท่ากับ 4.63 (SD= 0.09) อยู่ในระดับทัศนคติดีมาก ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติรองลงมาคือ ด้านการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของพยาบาลนิติเวช คะแนนเฉลี่ยรายด้านเท่ากับ 4.26 (SD= 0.10) อยู่ในระดับทัศนคติดี และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติน้อยสุดคือ ด้านความรู้สึกรู้สึกต่อการปฏิบัติงานเมื่อต้องดูแลผู้รับบริการนิติเวช คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 (SD= 0.57) อยู่ในระดับทัศนคติปานกลางดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวชในนักศึกษาพยาบาล จำแนกเป็นรายด้าน (N=78)

ทัศนคติต่อการเรียนรู้งานนิติเวช	M	SD	ระดับ
1. การให้คุณค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากงานนิติเวช	4.63	0.10	ดีมาก
2. การรับรู้ถึงคุณลักษณะของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานนิติเวช	4.63	0.09	ดีมาก
3. การรับรู้บทบาทหน้าที่ของพยาบาลนิติเวช	4.26	0.10	ดี
4. ความรู้สึกต่อการปฏิบัติงานเมื่อต้องดูแลผู้รับบริการนิติเวช	3.43	0.57	ปานกลาง

ส่วนที่ 2. การเรียนรู้จากการสังเกตงานด้านนิติเวช

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักศึกษาพยาบาลภายหลังการนิติเวชพบว่า นักศึกษาพยาบาล สะท้อนการเรียนรู้ที่ได้รับจากการสังเกตงานนิติเวชใน 7 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. เป็นการเชื่อมโยงภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน
2. เข้าใจบทบาทพยาบาล คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวช
3. เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า
4. ให้อะไรกับครอบครัวและบุคคลอันเป็นที่รักมากขึ้น
5. เตรียมความพร้อมก่อนตาย
6. ทบทวนตนเองและสะท้อนความเข้าใจในสังขารของชีวิต ได้แก่

6.1 รู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดติด

6.2 ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาทด้วยหลัก มรณานุสติ ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด

7. เชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์

ซึ่งแต่ละประเด็นนักศึกษาได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. **เชื่อมโยงภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน** การจัดการศึกษาโดยการให้นักศึกษาเข้าสังเกตงานนิติเวชเป็นเสมือนภาพต่อการเรียนรู้งานด้านนิติเวชสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งในรายวิชาทฤษฎีจัดให้มีการบรรยายแนวคิดด้านนิติเวช ในรายวิชากฎหมายและจริยธรรม 1 ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ภาคปฏิบัติที่จัดให้ฝึกปฏิบัติการพยาบาลงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินร่วมกับการสังเกตงานนิติเวชและผู้ป่วยคดี นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องของการทำความเข้าใจ ในเนื้อหาเกี่ยวกับการพยาบาลผู้รับบริการนิติเวชและผู้ป่วยคดี

“ถ้าไม่ได้ไปดูก็ยังไม่ออกอยู่ดีว่าเขาทำอะไร รู้แค่ ว่ามาตรวจนิติเวช เรียนมาในวิชากฎหมายว่าทุกอย่าง ร่องรอย ลักษณะเลือดตกกลางข้างล่าง แต่นึกภาพไม่ค่อยชัดเจน พอไป

เห็นจริงๆก็เข้าใจมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

“จากที่ผ่านมามีเคยเรียนหัวข้อนิติเวชจากรายวิชา กฎหมายมาก่อน พอเอามาใช้ในชีวิตจริง ก็เหมือนกับว่า เขาก็เอาทฤษฎีจากที่อาจารย์สอนมาอธิบายให้เราเห็น ภาพจริงๆ ว่าก่อนที่จะชันสูตรศพคือเป็นศพแบบไหนบ้าง ถึงจะชันสูตรได้ แล้วก็เป็นการตายแบบไหน เสียชีวิตอย่างไร จากนั้นก็ให้เราไปสัมผัสจริงๆ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

2. **เข้าใจบทบาท คุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวช** นักศึกษาพยาบาล เรียนรู้ถึงบทบาทและคุณลักษณะของพยาบาลที่จำเป็นในการให้บริการผู้รับบริการนิติเวช โดยพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชควรเป็นผู้ที่มีใจรักในการบริการและควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดูแลผู้รับบริการนิติเวช อาทิ การดูแลผู้ป่วยโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วย ปกป้องสิทธิผู้ป่วย ไม่ล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับ การให้ข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอ แนวทาง/ขั้นตอนการรักษา เป็นต้น ควรมีบุคลิกท่าทีที่เป็นมิตร มีทักษะการสังเกต ความเมตตา มีความเสียสละ มีทักษะการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าในงานนิติเวช ควรประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพ และพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานด้านนิติเวชมีจำนวนน้อย

“การทำงานของพยาบาลมีส่วนช่วยเรื่องนี้อย่างไรบ้าง เช่น การที่มีผู้ป่วยคดีมาตรวจที่ห้องฉุกเฉิน การที่นัดให้ มาตรวจอีกวันหนึ่ง เราต้องมีความรู้ว่าหากนัดไปอีกวันหนึ่ง แล้ววันที่นัดรอรอยที่มีอยู่กับคนไข้จะหายไป คนไข้อาจเสียชีวิต ประโยชน์ได้ อันนี้เราก็ต้องรู้เหมือนเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่ง ที่ต้องรู้เพื่อปกป้องสิทธิผู้ป่วย พอเราได้มารู้ก็เหมือนเราช่วย คนไข้ได้มากขึ้น”(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

“พยาบาลต้องมีทักษะทางด้านการสื่อสาร สัมพันธภาพที่ดี ไวต่อปฏิกริยา ช่างสังเกต พี่เขามาทำตรงนี้ได้เพราะว่าเขาประสบการณ์มาก และเขาอยากมา เขาก็เลยมา แต่จริงๆแล้ว นิติเวชก็ควรมีพยาบาลนะ เพราะส่วนใหญ่แล้ว

ไม่ใช่เข้ามาตรวจ แล้วก็จะจบ บางอย่างมันต้องได้ข้อมูลเชิงลึก สมมติว่าถ้าเป็นคนที่ยังไม่ได้เสียชีวิตมาตรวจถ้าตรวจอย่างเดียวเราอาจจะได้ข้อมูลไม่เพียงพอเท่ากับการสื่อสาร และพูดคุยโดยตรง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

“พี่เขาก็แนะนำเทคนิควิธีการว่าเราต้องคอยสังเกตผู้ป่วยคิดว่าลักษณะท่าทางอย่างไร ตอนนี้อยู่มีสภาพจิตใจเป็นอย่างไร เราต้องพาเขาไปในห้องที่เป็นส่วนตัว ต้องซักประวัติอะไร/อย่างไร ต้องใช้ประสบการณ์ แล้วก็บุคลิกท่าทางก็มีส่วนสำคัญต่อให้เราหวังดี แต่เราเป็นคนที่มีบุคลิกแบบหน้าตาเหมือนดู เขาก็จะรู้สึกไม่ไว้วางใจที่อยากจะบอก ผู้เสียชีวิตที่มาชันสูตร เรื่องคำพูดก็ต้องระมัดระวัง พูดสื่อสารกับญาติให้เข้าใจ เขาอาจมีประเด็นหลายอย่างที่ไม่เข้าใจ ก็จะนำไปสู่การฟ้องร้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

“พยาบาลต้องเป็นคนที่มีความเมตตา เสียสละจริงๆ เขาถึงลงไปทำงานตรงนี้ได้ คือหาคนที่ทำงานด้านนี้น้อยอย่างที่เราบอก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

3. เป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า เมื่อนักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงจากการสังเกตงานนิติเวชแล้ว เห็นว่าเป็นโอกาสที่ได้เรียนรู้ภาพความตายและรู้สึกว่ามีคุณค่า และควรจัดกิจกรรมการสอนในลักษณะการดูงานนิติเวชให้นักศึกษาพยาบาลรุ่นน้องซึ่งจะได้ประโยชน์จากสังเกตงานนิติเวสดังกล่าว

“เป็นการดูงานที่ดี เพราะว่ามีไม่กี่คนที่จะได้เห็น ถ้าหนูไม่ได้เรียนพยาบาลก็มีโอกาสน้อยมากที่จะได้มาเห็นแบบนี้ อันนี้คือภาพของความตายที่เราได้มีโอกาสได้ไปเห็นก็คิดว่าควรให้ทำต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

“รู้สึกว่าการดูงานมีคุณค่ามาก คือ รู้สึกว่าเป็นประโยชน์ว่าเคสแบบไหนที่ต้องผ่าชันสูตรและความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่นำไปใช้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12)

4. ให้ออกไปกับครอบครัวและบุคคลอันเป็นที่รักมากขึ้น เมื่อนักศึกษาพยาบาลเกิดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดไตร่ตรองด้วยวิจักษณ์ญาณว่าสภาวะการณนี้อาจเกิดขึ้นกับบุคคลใดก็ได้แล้วจึงเกิดการตระหนักถึงบุคคลใกล้ชิดอันเป็นที่รัก ซึ่งอยู่ในสภาวะของความไม่เที่ยง ความไม่แน่นอนในชีวิตที่อาจเกิดขึ้นได้กับทุกคนแล้ว เกิดเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทำไปในทางที่ดีงามต่อทั้งตนเอง บุคคลอันเป็นที่รักและคนใกล้ชิดมากขึ้น

“น้องๆหรือคนรอบข้างได้เห็น มีความคิด มุมมองแบบนี้จะได้รักตัวเองมากขึ้น ทำชีวิตตัวเองให้มีค่ามากขึ้น มองคนรอบข้างมากขึ้น รักคนรอบข้างมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูล

รายที่ 2)

“หนูหันมาสนใจครอบครัวมากขึ้น หนูคิดว่าหนูกตัญญูกับพ่อแม่พอหรือยัง รอทำงานจบ รอมือเงินเดือนก่อนหรือก็พยายามกตัญญู เช่น พูดคุยดีๆต่อกัน แสดงออกถึงความรักต่อกันมากขึ้น บอกรักแม่ กอดบ้าง เดิมไม่ค่อยพูด ซ้ำๆไม่ค่อยแสดงออกเรื่องพวกนี้ พอมาคิด พอเราวางสายโทรศัพท์จะเกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวเรา เราบอกตอนนี้ดีกว่า กอดก็คือกลับไปกอด จะกลับมามหาวิทยาลัยก็กอด ไม่รู้ว่าเป็นกอดสุดท้ายหรือเปล่ากอดไว้ก่อนดีกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

“สิ่งที่ทำเป็นรูปธรรม ก็ให้เวลากับครอบครัวมากขึ้น กลับไปอยู่กับเขา แม้เรื่องเล็กน้อยเขาก็ดีใจแล้ว ตอนนี้อย่างแล้วละ ปกติได้คุยโทรศัพท์กันบ่อย แม่เขาชอบไปทำบุญช่วงที่ปิดเทอมหนูก็ช่วยขับรถพาไปทำบุญ เมื่อก่อนทำเรายังไม่สนุกในวัยของเรา แต่พอเรามาดูแบบนั้น เราจะตายเมื่อไรก็ไม่รู้ เราทำดีกับแม่พอหรือยัง ที่ว่าไม่เห็นโรงศพไม่หล่นน้ำตาเห็นชัดมากคะ เวลาหนูทำให้แม่ หนูรู้สึกมีความสุขมากคะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13)

5. เตรียมความพร้อมก่อนตาย จากประสบการณ์เดิมของนักศึกษาพยาบาลรายหนึ่ง กล่าวว่าเมื่อครอบครัวพูดถึงความตายหรือการไปร่วมงานศพถือเป็นเรื่องอับมงคลไม่พึงใจควรหลีกเลี่ยง นักศึกษาเรียนรู้ว่าแท้จริงแล้วความตายเป็นเรื่องใกล้ตัว การสังเกตงานชันสูตรของนักศึกษาพยาบาลจึงเป็นการเรียนรู้ความตายที่ใกล้ชิด การพิจารณาความตายที่เปิดกว้างให้นักศึกษาพยาบาลได้ทบทวนตนเอง เกิดเป็นความคิดที่ตระหนักถึงความตายและควรเตรียมความพร้อมก่อนตาย

“เรายังไม่พร้อม ไม่แม้กระทั่งเตรียมความพร้อมในการตาย แต่พอไปเห็นแล้ว มันเหมือน ความจริงเราต้องเตรียม เพราะเราไม่รู้เลย เมื่อไรจะเป็นเรา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

“ทุกคนสุดท้ายก็มีเท่านั้นจริงๆ ในที่สุดชีวิตก็...ก็เกิดมาทำหน้าที่ของเรา ต่อมาก็ล้มจาก มันมีเท่านั้นจริงๆ เราจะไปตอนไหนก็ไม่รู้ มันก็เริ่มคิดเข้ามาเรื่อยๆ เออ...แล้วเราจะไปตอนไหน แล้วเราพร้อมที่จะไปหรือเปล่า หนูไม่เคยคิดว่าเรากำลังจะตาย ไม่เคยคิดว่าความตายอยู่ใกล้เราแค่ไหน เคสที่หนูดูเขาอนแล้วเสียชีวิตไปเลย แล้ว...เราก็คือวันไหน เออ...ถ้าเราตายก่อนเรียนจบละ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

6. ทบทวนตนเองและสะท้อนความเข้าใจในสังขารของชีวิต การพิจารณาการผ่าศพชันสูตร ความตายจากห้องเรียนชีวิตที่นักศึกษาได้มองเห็นจากการผ่าชันสูตร นักศึกษาได้สัมผัสด้วยตามองเห็นรูป จมูกรับกลิ่น เรียนรู้

และทำความเข้าใจภาพความตายเบื้องหน้าที่ผ่านมาชีวิตแล้ว ชีวิตเล่า ยิ่งได้เห็นความตายที่หลากหลายอายุ เพศ เหตุตาย ยิ่งหลากหลายว่าแต่ละคนล้วนมีวิถีของตน มีเหตุปัจจัยที่ทั้งกำหนดได้และไม่ได้ ช่วงพิจารณาสภาพผิวพรรณ อวัยวะภายในขณะผ่าชันสูตรเห็นได้ถึงความไม่สวยงามของกายสังขาร เป็นประสบการณ์ตรงที่มากกว่าตื่นตาสติให้ได้เห็นพิจารณาสังขารของชีวิต โดยผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับสังขารของชีวิตในประเด็นย่อย ดังนี้

6.1 รู้จักปล่อยวาง ไม่ยึดติด

“หนูก็คิดถึงเรื่องอย่าไปยึดติดอะไร คนที่นอนอยู่ในห้องหลายคนทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่มานอนรวมๆ กัน ไม่รู้คนคนนั้นเขาเป็นอะไรมาก่อน จะรยจน มานอนที่เดียวกัน ตอนเขามีชีวิตอยู่เคยทำอะไร รยแคไหน ทุกคนก็นอนตัวเปล่ๆ กันทั้งนั้น อย่าไปยึดติดอะไรกับตัวเองมาก เกิดมาเราก็มาตัวเปล่ๆ พอเราจากโลกนี้ไปเราก็เอาอะไรไปไม่ได้ สิ่งที่เหลือไว้คือความดี คุณค่าทางจิตใจที่มีนัยอยู่ สุดท้ายทุกอย่างก็เน่าสลายไปทั้งหมด” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

“มองว่าวิชาชีพนี้สอนให้เรียนรู้ว่ามีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ได้เห็นว่าเกิดเกิดอย่างไร ตายตายอย่างไร จนหลังจากที่ตายตายอย่างไร จากที่ได้ไปดูวันนี้ หนูคิดว่ามันมีแค่นี้ที่เราเรียกว่าวัฏสงสาร สุดท้ายก็กลับไป ที่ที่เราจากมาไม่มีอะไรแน่นอน จะมาจะไปไม่มีใครสามารถบอกได้ สิ่งที่เราสามารถให้หลงเหลือไว้คือความดี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

“พอเห็นศพหรือชันสูตรมีทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ก็เริ่มเศร้า ทุกอย่างมันไม่เที่ยงจริงๆ เราจะไปเมื่อไรก็ได้ มีแต่ร่างนอนอยู่เต็ม บางคนยังอายุน้อยอยู่เลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14)

“ก็ทำให้เห็นว่าคนตายไม่สามารถเอาอะไรไปได้ แม้แต่เงินที่ญาติเอาใส่มือคนไข้ ถ้าไปก็ยกเอาไปไม่ได้ที่หลงเหลืออยู่ก็คือความดีที่คนอื่นจะจดจำพอได้”

“คนเราเกิดมามีจิตใจ มีเท่านี้ ในสังคมที่แบ่งชนชั้น แบ่งฝักแบ่งฝ่าย สุดท้ายก็เป็นแบบเดียวกันที่เราเห็นตรงหน้า เรียนตรงนี้มา ยิ่งรู้สึกลึกซึ้งมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

6.2 ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาทด้วยหลักมรณานุสติ ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด

“ชีวิตคนเราไม่เที่ยง เดินออกมาจากบ้าน ไม่คิดว่าจะต้องตาย ก็มาตาย เราไม่รู้ว่าเราจะมีพรุ่งนี้หรือเปล่านั้นง่ายมากกับการพรางชีวิตคนคนหนึ่งเหมือนที่เขาบอกว่ารู้วันเกิดแต่ไม่รู้วันตายตัวเองก็คิดว่าจะใช้ชีวิตตนเองแบบไม่

ประมาท” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

“ข้อคิดก็ ถ้าไปดูงานนิติเวชเรื่องของความไม่ประมาท ว่าเราต้องไม่ประมาทในชีวิต ทำทุกวันให้ดีที่สุดจะคิดจะพูดจะทำอะไรต้องมีสติก่อนที่จะตัดสินใจ ก็คิดว่าแบบชีวิตเรานั้นไม่ได้อยู่กับเรานาน ความสุขไม่ได้อยู่กับเรานานแล้ว ก็พยายามใช้ชีวิตให้มีความสุขค่ะ คืออย่าไปจมปักกับความทุกข์” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

“ที่ประทับใจ ไม่ว่าจะทำนี่ย้อนกลับ ยังจำความรู้สึกนั้นได้ จำความคิดที่เข้ามาตอนเขียนรายงาน หนูสามารถจำได้ ตอนนั้นหนูคิดจริงๆว่า เหตุการณ์ดูงานผ่านมาแล้ว ความรู้สึกนั้นหายไปเพราะไม่ได้นึกถึง แต่เมื่อกลับไปนึกถึงที่โรมันจะทำให้หนักได้ จะทำให้เรากลับมาตั้งหลักและมีสติกับลมหายใจ ทำให้เราเห็นสังขารของชีวิต ว่ามีแค่นี้ จะเห็นภาพชัดเจนเพราะเห็นกับตาเรา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

7. การเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจแห่งความเป็นมนุษย์ นักศึกษาเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่ได้จากกิจกรรมการสอนและการสังเกตงานนิติเวช มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานพยาบาล ทั้งในด้านคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยคดี แสดงความเข้าใจความเป็นมนุษย์ มองคนแบบองค์รวม มองถึงบุคคลอันเป็นที่รักและการสัมพันธ์กันในครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ดังนี้

“หากเราคิดว่าเราเป็นผู้ป่วยที่อยู่บนเตียง เขาก็ทรมาน หากเราเป็นเขาเราจะรู้สึกอย่างไร ก็จะเป็นการทำ ความเข้าใจง่ายขึ้นถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรา บางที่เป็นเรื่องเล็กน้อยในความรู้สึกเรา แต่เป็นเรื่องที่เขากังวลมาก เราก็ช่วยให้เขารู้สึกดีขึ้นได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10)

“การมาเรียนทำให้เห็นการเกิดแก่ เจ็บ ตาย เวลาที่มีอยู่น้อย เราจะใช้ชีวิตไปวันเพื่อตัวเองอย่างเดียวไม่ได้ คือมาเรียนพยาบาลทำให้เข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่นมากขึ้น เห็นจากญาติ เห็นคนไข้ เข้าใจชีวิตคนมากขึ้น เหมือนตัวเองได้ขึ้นเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น มองโลกได้กว้างขึ้น เป็นที่ปรึกษาได้ ให้กำลังใจเพื่อนได้ หนูรับรู้ได้ว่าหนูเข้มแข็งขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

“หนูนึกถึงความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนตลอด ไม่ว่าเขาจะดีหรือไม่ดีอะไรอย่างไร เขามีคนที่เขารักและรักเขาก็รักเขา หนูก็จะนึกถึงใจเขา แม่เขา เขามีเหตุผลของเขา ไม่ว่าจะเป็นคนดีหรือไม่ดี หนูก็ยังเคารพในความเป็นมนุษย์ของเขา มันมีหลายด้าน ไม่ใช่ด้านใดด้านเดียว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

รายชื่อ 2)

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานของพยาบาลว่ามี ส่วนช่วยเรื่องนี้อย่างไรบ้าง เช่น การที่มีผู้ป่วยคดีมาตรวจ ที่ห้องฉุกเฉิน การที่นัดให้มาตรวจอีกวันหนึ่ง เราต้องมีความรู้ ว่าหากนัดไปอีกวันหนึ่งแล้ววันที่นัดรอรอยที่มีอยู่กับคนไข้ จะหายไป คนไข้อาจเสียประโยชน์ได้ อันนี้เราก็ต้องรู้เหมือน เป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งที่ต้องรู้เพื่อปกป้องสิทธิผู้ป่วย พอเรา ได้มาจุดตรงนี้ก็เหมือนเราช่วยคนไข้ได้มากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูล รายที่ 3)

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการความรู้ พื้นฐานทางนิติเวชให้นักศึกษาพยาบาลในระดับพยาบาล ศาสตรบัณฑิต สอดคล้องกับ Freedberg³ กล่าวว่า การจัด ประสพการณ์การเรียนการสอน โดยการบูรณาการเนื้อหา พื้นฐานทางนิติเวชศาสตร์เข้ากับหลักสูตรพยาบาลศาสตรได้ นอกจากจะเป็นการเพิ่มทักษะการวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงตาม ห่วงโซ่อาชญากรรม (chain of custody) สร้างความตระหนัก ถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม/ เหตุการณ์รุนแรง/ การล่วง ละเมิดทางเพศ เป็นต้น การประเมิน/ รวบรวม/ แยกแยะ ข้อมูลพื้นฐานทางนิติเวชเพื่อการวางแผนการดูแลต่อเนื่อง และการส่งต่อ รวมถึงการหาแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งสามารถ จัดเนื้อหาให้บูรณาการสู่หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้ โดยไม่ต้องแก้ไขทั้งหลักสูตร และสามารถบูรณาการ โดยใช้ กระบวนการพยาบาลมาเป็นกรอบแนวคิดได้

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดการเรียนการสอนในลักษณะของการจัดการเรียนการสอน โดยการให้ความรู้พื้นฐาน ด้านนิติเวชศาสตร์ร่วมกับการจัด การสังเกตงานนิติเวชและผู้ป่วยคดีให้กับนักศึกษาพยาบาล ศาสตรบัณฑิต ผลของการจัดการเรียนการสอนในมิติของ ทักษะคิดและการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ภายหลัง การสังเกตงานนิติเวช พบว่า ทักษะคิดต่อการเรียนรู้งานนิติเวช ด้านการให้คุณค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากงานนิติเวชคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 4.63 (SD= 0.10) และด้านการรับรู้ถึง คุณลักษณะของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานนิติเวชคะแนน เฉลี่ยเท่ากับ 4.63 (SD= 0.09) ซึ่งอยู่ในระดับดีมากทั้ง สองด้าน เมื่อขยายความถึงคุณค่าที่นักศึกษาได้รับจากการ สังเกตงานนิติเวชการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดประสพการณ์ พิจารณาการผ่าชันสูตรศพ ตามขั้นตอนการผ่าศพชันสูตร เพื่อหาสาเหตุการเสียชีวิตซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของงาน

ชันสูตรนิติเวช แม้เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ แต่เป็นช่วงสำคัญ ที่เต็มไปด้วยการสังเกตองค์ความรู้นิติเวชตามที่เคยศึกษา ในชั้นเรียนร่วมกับการทำความเข้าใจกับความหมาย ของชีวิต ทำความรู้จักกับความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ที่ ทุกๆ คนต้องเผชิญ นักศึกษาพยาบาลรายหนึ่งใช้คำว่า ได้เรียนรู้ถึง “สัจธรรมของชีวิต” ที่กล่าวว่าทุกคนต้องประสบ กับสภาวะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย จากการสังเกตงานนิติเวช นักศึกษาพยาบาลได้ทำความรู้จักความตายตรงหน้าอย่าง ใกล้ชิด บางรายเกิดความรู้สึกยอมรับว่าความตายมาพร้อมกับการ เกิดตามความเป็นจริง เกิดเป็นการเห็นคุณค่าของชีวิต ในปัจจุบันขณะที่ไม่ควรปฏิบัติตนอยู่ด้วยความประมาท การสังเกตงานนิติเวชโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานชันสูตรศพ หากจะกล่าวเปรียบเทียบจะคล้ายกับการพิจารณากายคตาสติ ตามอุบายในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการศึกษาของ Sintusanon⁹ ศึกษาการบูรณาการการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะ สุดท้าย ด้วยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา เถรวาท โดยจัดกิจกรรมสวดมนต์ เจริญวิปัสสนา กิจกรรม การเรียนรู้ชั้น 5 และการเตรียมตัวตาย พบว่า ค่าคะแนน เฉลี่ยด้านจิต อันได้แก่ มีภาวะสงบ เป็นสุข มีความเข้มแข็ง ในจิตใจ ยอมรับความจริงของชีวิตนั้น หลังการทดลองสูงกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) และภาพ รวมของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านการรับรู้ต่อคุณภาพชีวิต หลังการ ทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) โดยพบว่าผู้ป่วยมะเร็งมีความเข้มแข็งในจิตใจ ยอมรับว่าร่างกายตนสามารถเจ็บป่วยได้ ยอมรับความจริง ของชีวิต ยอมรับสภาวะธรรมที่เป็นจริงในกฎไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติ และยอมรับการเฝ้ามองความตายเป็น ธรรมชาติเป็นธรรมดา เมื่อเฝ้ามองว่าความตายเป็นธรรมชาติ เมื่อความตายกลายเป็นมิตร จะไม่กลัวและเป็นศรัทธากระตุ้นให้ ไม่ประมาท เมื่อระลึกถึงความตายก็จะพยายามประกอบ การทำความดี ยอมรับและพึงพอใจในสิ่งที่ตนอยู่ของตนเอง และ ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุข ภายหลังการสังเกตงานนิติเวช ซึ่งประกอบไปด้วยการผ่าชันสูตรศพและผู้ป่วยคดี นักศึกษา พยาบาลแสดงถึงความเข้าใจในชีวิตอย่างถูกต้องตาม ความเป็นจริงมากขึ้น นำสู่การทำความเข้าใจในความรู้สึก นึกคิดของตนเองที่มีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกันกับ ผู้ป่วยคดี เกิดเป็นความเข้าใจในสภาวะความทุกข์ทรมาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยและญาติที่อยู่ใน ความดูแล ผู้รับบริการนิติเวชและผู้ป่วยคดีทั้งในผู้กระทำ ความผิดและผู้เสียหาย ซึ่งบุคคลทั้งสองกลุ่มมีความเปราะบาง

ควรใช้ทำที่อ่อนโยน นุ่มนวลและมีเมตตา เช่น ผู้รับบริการกลุ่มเด็กเล็ก เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญาและการรับรู้ ผู้หญิงและคนชรา เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ นักศึกษาเห็นว่าพยาบาลผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชควรมีบุคลิกลักษณะทำที่เป็นมิตร มีทักษะการสังเกต มีความเมตตา มีความเสียสละ มีทักษะการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ และเห็นว่าพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทยมีจำนวนน้อยที่มารับหน้าที่ปฏิบัติงานด้านนิติเวช

ส่วนคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเมื่อต้องดูแลผู้รับบริการนิติเวชที่มีคะแนนเฉลี่ยทัศนคติเท่ากับ 3.43 (SD= 0.57) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนิติเวชศาสตร์ที่ได้รับจากการบรรยายในรายวิชากฎหมายและจริยธรรม 1 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2558 นั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งขององค์ความรู้นิติเวชและไม่มีฝึกการปฏิบัติงานในดูแลผู้ป่วยนิติเวช นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จึงยังไม่มั่นใจว่าสามารถปฏิบัติการพยาบาลด้านนิติเวชได้ ซึ่งการปฏิบัติงานด้านนิติเวชมีความเฉพาะทางต้องประยุกต์ใช้ทั้งความรู้ทางกฎหมาย การดูแลด้านร่างกาย จิตใจและสังคม มีทักษะความเชี่ยวชาญในการประสานงานทั้งรายบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยอาศัยองค์ความรู้ทางนิติเวชศาสตร์และกฎหมาย ในด้านการวินิจฉัยและให้การดูแลรักษาการบาดเจ็บและ/หรือการตายในคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสถานพยาบาล

คะแนนเฉลี่ยทัศนคติด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ของพยาบาลนิติเวชเท่ากับ 4.26 (SD= 0.10) ซึ่งอยู่ในระดับดีนั้นจากการศึกษาของ Wongsagulchuen¹⁰ เรื่อง อนาคตของบทบาทพยาบาลนิติเวช พบว่าบทบาทพยาบาลนิติเวชที่ครบถ้วนและครอบคลุมนั้นประกอบไปด้วยบทบาท 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพยาบาลเวชคลินิก เช่น การดูแลผู้ป่วยนิติเวชโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วย โดยไม่ล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัว เช่น การซักประวัติ การลงนามความยินยอม การรักษาความลับการช่วยเหลือดูแลอาการทางคลินิก เช่น ปฐมพยาบาล เป็นต้น 2) ด้านการพยาบาลผู้ป่วย กรณีความผิดทางเพศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อผู้ป่วยให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น 3) ด้านการประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางกฎหมายเพื่อส่งต่อผู้ป่วยในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม 4) ด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านนิติเวช อาทิ การบันทึกกระบวนการเก็บหลักฐานและ

ส่งต่อวัตถุพยานนั้น เป็นการป้องกันการสับเปลี่ยนหรือปลอมแปลง เก็บหลักฐานทางชีวภาพด้วยวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง¹⁰ 5) ด้านการพยาบาลผู้ป่วยนิติจิตเวช ได้แก่ คัดกรองและประเมินอาการทางกาย การสังเกตอาการและพฤติกรรมทางจิตเวช เพื่อให้การช่วยเหลือ ติดตามอย่างต่อเนื่อง 6) ด้านการเป็นที่ปรึกษาและให้ความรู้ด้านนิติเวช ทั้งผู้ป่วยและญาติ รวมถึง เป็นที่ปรึกษาให้พยาบาลประจำการ และ 7) ด้านการเป็นพยานในศาล ได้แก่ การให้การต่อพนักงานสอบสวน ให้ความเห็นเชิงวิชาการ หรือการเป็นพยานในการทำนิติกรรมในผู้ป่วยนิติเวชที่มีอาการหนักหรือผู้ป่วยระยะสุดท้าย เป็นต้น ด้วยบทบาทหน้าที่ของพยาบาลนิติเวช ดังที่กล่าวมานั้น พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยนิติเวช จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาอบรมองค์ความรู้ความเข้าใจทางนิติเวชและองค์ความรู้ด้านกฎหมายเพิ่มเติม อีกทั้งต้องมีความสมรรถนะด้านการประสานงานในบริบทต่างๆ เช่น ทักษะการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยคดี ซึ่งต้องใช้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมและความละเอียดรอบคอบและความรอบรู้

ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการนิติเวชควรเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการเพิ่มพูนความรู้และฝึกฝนทักษะเป็นอย่างดีในการดูแลและจัดการผู้ป่วยคดี^{3,11} สอดคล้องกับแนวคิดของ Duval and Dougherty¹¹ กล่าวว่า พยาบาลนิติเวชต้องสามารถให้ความรู้ความเข้าใจด้านนิติเวชศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นผู้ให้คำปรึกษา ประเมินข้อกฎหมายสำหรับบุคลากรด้านสุขภาพ จะต้องได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษในด้านการปฏิบัติงานนิติเวชและได้รับการรับรองอย่างถูกต้อง จากการสังเกตงานนิติเวชนักศึกษาพยาบาลรับรู้และเข้าใจบทบาทพยาบาลด้านนิติเวช โดยกล่าวว่าพยาบาลผู้ปฏิบัติงานนิติเวชควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดูแลผู้รับบริการนิติเวชและนำสู่การปฏิบัติโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยเป็นสำคัญ

สรุป

การจัดการเรียนการสอนเพื่อก้าวข้ามการแสวงหาความรู้แบบพื้นฐานที่ให้ความสำคัญเฉพาะตัวเนื้อหาองค์ความรู้เกี่ยวกับโรค พยาธิสภาพและการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมนั้น การจัดกิจกรรมการสอนโดยฝึกลงมือปฏิบัติจริง การสังเกตการณ์ในสถานการณ์จริง ในคลินิกและ/หรือ จากการจัดกิจกรรมการอภิปรายประเด็นปัญหาในการดูแลผู้ป่วยนิติเวชและคดี

เป็นการสร้างเสริมทัศนคติที่ดีให้นักศึกษาพยาบาลต่อการดูแลผู้ป่วยนิติเวชและคดี ประกอบกับลักษณะของพยาบาลที่เป็นตัวแบบในการดูแลผู้ป่วยนิติเวชและคดีจะมีผลต่อทัศนคติที่ดีให้กับนักศึกษาพยาบาลในขณะฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผ่านสูตรสร้างการเรียนรู้ชีวิตที่ให้คุณค่าเน้นผลการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นคือ การพิจารณาไตร่ตรองความเป็นจริงของชีวิตมนุษย์ หันมาพิจารณาตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของนักศึกษาพยาบาลเพื่อการเปลี่ยนผ่านจากมือของนักศึกษาพยาบาลผู้รับในวันนี้ไปเป็นมือของพยาบาลวิชาชีพผู้ให้ที่มีจิตใจที่นุ่มนวล และอ่อนโยนต่อชีวิตที่อยู่ในความดูแลในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้

1. จากคะแนนทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลด้านการรับรู้ถึงคุณลักษณะของพยาบาลผู้ปฏิบัติงานนิติเวชและด้านการให้คุณค่าจากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากงานนิติเวชอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้นจึงควรจัดประสบการณ์การสังเกตงานนิติเวชเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยนิติเวชและคดี เนื่องจากหากจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีอย่างเดียวซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบรรยายทำให้นักศึกษายังขาดการวิเคราะห์และการสอดแทรกทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยนิติเวชและคดี

2. เนื่องจากการจัดประสบการณ์การสังเกตงานนิติเวชและผู้ป่วยคดีอาจทำได้ในบางสถาบัน ควรพิจารณาทางเลือกเป็นการจัดเป็นกรณีศึกษา การใช้บทบาทสมมุติ (Role play) สถานการณ์ในคลินิก หรือการใช้หุ่นจำลองสถานการณ์ (simulation)¹² โดยมีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมหรือมีความเชี่ยวชาญ พยาบาลวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวช และผู้ป่วยคดีเข้าให้ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจะเน้นให้นักศึกษาเข้าใจสถานการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ และหาแนวทางการแก้ไข เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติเชื่อมโยงมาจากภาคทฤษฎีให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน โดยเน้นประสบการณ์ผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจผ่านกระบวนการสะท้อนคิด นำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรมที่ส่งผลให้เกิดทักษะของนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยคดีต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ กองทุนวิจัยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ญรรณ รังวงศ์ประยูร (อาจารย์ผู้ริเริ่มการสังเกตงานนิติเวช) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เยาวรัตน์ มัชฌิม และอาจารย์ ดร.ชตช้อย วัฒนะ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากขึ้น ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ อาจารย์นายแพทย์ ทศนัย พิพัฒน์โชติธรรม คุณกุลนันท์ สมบูรณ์ทรัพย์ แพทย์ และเจ้าหน้าที่งานนิติเวชและผู้ป่วยคดี ที่เอื้ออำนวยความสะดวกการสังเกตงานนิติเวชและนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ทุกคน

เอกสารอ้างอิง

1. Kruntabura R. Nursing care of forensic patients. Paper presented at: criminal case for nurse at: Police Nursing college 2006; Bangkok. Thai.
2. Warangkana S. Guideline of Nurse procedure for evidence collection of Forensic patients in Emergency Department Ramathibodi Hospital [dissertation]. [Mahidol.] Mahidol University; 2013. 154 p. Thai.
3. Freedberg P. Integrating Forensic Nursing into the Undergraduate Nursing Curriculum: A Solution for a Disconnect. Journal of Nursing Education. 2008; May (47): 201-208 p.
4. Streubert HJ, Carpenter DR. Quality Research in nursing: Advancing the humanistic imperative. USA: Lippincott; 2003.
5. Saetiew S. Ethical Attitude of nursing students's . Boromarajonani Songkhla College of Nursing. Songkhla; 2005.
6. Chirawatkul S. Qualitative research for nurse: research methodology and case studies. Bangkok. Asia place.2012.Thai
7. Lincoln YS, Guba EG. Naturalistic inquiry. Newbury Park, CA: Sage Publications; 1985.
8. Oumtane A. Qualitative research in nursing. 2nd ed. Bangkok. Chulalongkorn University. Printing House. 2010. Thai

9. Sintusanon D. The model of integration of caring the end-of-life stage cancer patients by the application Buddhahamma. Journal of Savika. 2015; 99(2): 44-46 p. Thai.
10. Wongsagulchuen S. The scenario of forensic nurses' roles. Journal of Boromarajonani college of nursing. 2009; 26(3). Thai.
11. Duval JS, Dougherty CM. Forensic Nursing. In J.J. Nordby(ed). Forensic Science: An introduction to scientific and investigative techniques. New York. Taylor and Francis group. 2005.
12. Drake SA, Langford R, Young A, Ayers C. Forensic Nursing Science Knowledge and Competency The Use of Simulation. Crit Care Nurs Q. 2015;(38): 81-88. doi: 10.1097/CNQ.000000000000045